

A BOHEMIA FOLYÓIRAT 2008/1–4. ÖSSZEVONT SZÁMÁNAK MELLÉKLETE

rátusuk és irányítási rutinjuk, de tőlük egyelőre „nem várhatunk többet” (értsd: teszik a dolgukat). Olyan kezdeményezésekre van szükség, amelyek a vállalatoknál és a lakóhelyi közösségekben is felerősítik a demokratikus folyamatot. A legtöbbet támadott mondatok itt következnek: „Követeljük mindazok távozását, akik visszaéltek hatalmukkal, megkárosították a közvagyonot, becstellenül vagy kegyetlenül jártak el”. A tiltakozás módja velük szemben: nyilvános kritika, tüntetés, jegyzékek és – jellemző vaculíki humorral – adományok gyűjtése soron kívüli nyugdíjaztatásukra. Ezt követi az a két szó, amelyre a keleti tömb sajtója lecsapott: „személyük bojkottja”, ami szovjet olvasatban fizikai leszámolást jelent, jóllehet Vaculík következő mondata így kezdődik: „El kell utasítani a törvénytelen, illetlen és durva módszereket”. A manifesztum körüli izgalom belpolitikailag valódi, de alaptalan félelmekből fakadt, míg a társországokban kibontakozó kampány inkább csak ürügyet keresett a belügyekbe való beavatkozásra.

Az irracionalitás szerepét a dolgok alakulásában kár lenne lebecsülni. A prágai szovjet követség jelentései már márciusban hiszterizáló szerepet töltek be, s a moszkvai hatalmi központra hasonló nyomást gyakoroltak a szovjet hadsereg és biztonsági szolgálat „héjái”. A március 21-i szovjet PB-ülésem Andropov már odáig ment, hogy „katonai vonalon is konkrét intézkedéseket kell tenni, mindenesetre legalább ki kell dolgozni őket”.³⁷ Július elejéig a szovjet vezetés folyamatosan ingadozott a „végső megoldást” illetően, s a hangulat hullámlását irracionális mozzanatok (pl. saját titkosszolgálatuk provokációi) is befolyásolták. Jellemző az az eset, amikor május 27-én Koszigin a PB előtt beszámolt csehszlovákiai útjának tapasztalatairól. Arra a következtetésre jutott, hogy az eddigi helyzetértékelés, amelyben ő maga is osztozott, nem állja meg a helyét, mivel a csehszlovák pártvezetés kézből tartja az eseményeket, s nincs erő az országban, amely ezt veszélyeztetné. A Dubček–Černík tandem és a konzervatívok (Kolder, Biřák, Štrougal) között „nincs nagy különbség”, „minden elvi kérdésben egységesek”, s az előbbieket komoly tekintélyt élveznek az országban. Koszigin nagyra értékelte Smrkovskýt is, aki „szilárd és elvi alapokon” áll. Ha az események éles fordulatot vennének – tette hozzá –,

